

УДК 327.7

МОЖЛИВІСТЬ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ОБСЄ РЕГІОНАЛЬНОЇ БЕЗПЕКИ ПІСЛЯ РОСІЙСЬКОЇ АГРЕСІЇ В УКРАЇНІ

Спиридонова К. О.

Аспірант кафедри міжнародних відносин і зовнішньої політики Інституту міжнародних відносин Київського національного університету імені Тараса Шевченка.

Науковий керівник доктор історичних наук, проф. Манжола В. А.

Анотація. *В умовах незаконної анексії Криму та подальшого розгортання російської агресії проти України на Донбасі лише ОБСЄ виявилася єдиною міжнародною організацією, яка активно взялася за спроби практичного врегулювання кризи в та довкола України. Таким чином ОБСЄ намагається відновити довіру до себе як до дієздатної організації, яка в змозі забезпечувати безпеку своїх учасників на регіональному рівні та реалізувати амбітне завдання, поставлене їй державами-учасницями на ювілейному саміті в Астані у 2010 р. – побудови єдиної, вільної та демократичної спільноти безпеки на просторі від Ванкувера до Владивостока.*

Конструктивістська школа міжнародних відносин наголошує на тому, що для безпекових спільнот ключовими системоутворюючими характеристиками виступають спільна ідентичність, цінності та надання єдиного значення основним сферам життєдіяльності об'єднання. У цьому зв'язку криза в та довкола України і виступає показником наявності такої ідентичності та спільних цінностей між 57 державами-учасницями, і водночас – фактором визначення доцільності та ефективності діяльності Організації у забезпеченні загальноєвропейської безпеки.

Українською стороною було залучено широкий комплекс механізмів та інструментів для врегулювання ситуації, що склалася внаслідок російської агресії, серед яких найважливішим стало заснування двох додаткових польових присутностей ОБСЄ, які, в тому числі, виконують положення Мінських домовленостей. Ефективність такого залучення Організації до практичних моментів вирішення конфліктів може стати запорукою подальшої життєздатності ОБСЄ як інституту забезпечення загальноєвропейської безпеки. Не вирішення кризи в та довкола України мирним шляхом свідчатиме про неможливість подальшого проголошеного формування безпекової спільноти на просторі відповідальності Організації.

Ключові слова: *ОБСЄ, безпекова спільнота, ідентичність, російська агресія проти України, криза в та довкола України, Крим, Донбас, Мінські домовленості.*

Постановка проблеми. Проголошення в Астані у 2010 р. на саміті глав держав та урядів ОБСЄ прагнення побудови «вільної, демократичної, спільної та неподільної євроатлантичної й євразійської спільноти безпеки на просторі від Ванкувера до Владивостока» [1] виглядало доволі амбіційним і суперечливим проектом з самого початку. З одного боку, такий крок можна розглядати як спробу відновити довіру до самої Організації, яка перетворилася виключно на майданчик для обговорення загальних безпекових питань, де рішення припинили носити після Стамбульського саміту 1999 р. який-небудь суттєвий характер (в першу чергу, через провал реалізації Угоди про адаптацію Договору про звичайні збройні сили в Європі [2]), а з іншого – як перспективний спосіб забезпечення єв-

ропейської безпеки на основі реалізації теоретичного конструкту *безпекових спільнот*, де основами для співробітництва виступають, передусім, взаємна довіра, спільні цінності та ідентичність. Разом з тим, події 2014-2015 рр. в та навколо України ставлять під сумнів можливість формування безпекової спільноти у регіоні, де один з основних акторів водночас виступає агресором, що порушує усі раніше узгоджені та загальноприйняті норми мирного співробітництва.

Мета статті – аналіз впливу російської агресії проти України на перспективи створення на просторі ОБСЄ безпекової спільноти як інституту забезпечення регіональної безпеки.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Дослідження проблематики формування безпекових спільнот у сучасній науці переважно представлене представниками конструктивістської школи МВ, які серед іншого, наголошують на перспективності формування такого роду політичного утворення на просторі ОБСЄ.

У першу чергу, серед дослідників, які опікуються проблематикою діяльності ОБСЄ та створення в її рамках безпекової спільноти, варто виділити Е. Адлера, А. Загорського, В. Целльнера, Ф. Еверса, П. Греве Е. Немцов, які у своїх працях висвітлюють унікальність безпекового співробітництва держав в рамках ОБСЄ та наголошують на можливості побудови справжньої спільноти безпеки на просторі від Ванкувера до Владивостока.

Серед українських дослідників чіткий інтерес до проблематики діяльності ОБСЄ почав прослідковуватися лише у період підготовки та здійснення головування України в Організації у 2013 р., і суттєво підвищився після ознайомлення з діяльністю ОБСЄ у ході її залучення до врегулювання ситуації, що склалася в та навколо України внаслідок агресії Російської Федерації. Так, у 2012-2013 рр. було підготовлено та видано низку робіт, присвячених пріоритетам Українського головування в ОБСЄ, зокрема в умовах активізації процесу «Гельсінкі+40» в рамках підготовки до відзначення 40-ї річниці підписання Гельсінського заключного акту у 1975 р. Найбільші спільні проекти було реалізовано Фондом Фрідріха Еберта та Національним інститутом стратегічних досліджень (проекти «Вироблення рекомендацій щодо порядку денного головування України в ОБСЄ у 2013 році», листопад 2012 р. та «Головування України в ОБСЄ: підведення підсумків та окреслення перспектив», грудень 2013 р. [3]).

Серед інших дослідників, які час від часу присвячують свою увагу окремим аспектам діяльності ОБСЄ, можна згадати С. Желіховського, Н. Мушак, Ю. Кедровську, В. Панасюка, Н. Поршакову, В. Волошина, І. Гончаренка.

Механізм діяльності ОБСЄ, реалізація принципів та зобов'язань, взятих на себе державами-учасницями, перспективи подальшого розвитку описані в роботах таких дослідників і практиків ОБСЄ, як А. Блойда, В. Кемпа, вже згаданих В. Целльнера, Ф. Еверса (особисто і в рамках спільних дослідницьких проектів CORE – Центру з досліджень ОБСЄ при Інституті дослідження миру та політики безпеки Університету Гамбурга). Серед спеціалізованих періодичних видань та журналів, присвяченим діяльності ОБСЄ, найвідомішим залишається журнал «Безпека і права людини» (Security and Human Rights, колишній «Гельсінський монітор»). У той же час, з 2013 р. Секретаріат ОБСЄ щоквартально видає власне періодичне видання «Безпекові спільноти» (Security Communities), до підготовки якого залучаються вищезазначені дослідники, а також співробітники Організації та дипломати постійних представництв держав-учасниць.

Основні результати дослідження. Концепція безпекової спільноти у сучасному розумінні є досягненням конструктивістської школи міжнародних відносин, представники якої, у свою чергу, взяли за основу ідеї К. Дойча щодо того, що «група людей, яка стала інтегрованою»; «спільнота, в якій існує реальна впевненість у тому, що її члени не будуть

вдаватися до фізичної боротьби один з одним, а будуть вирішувати суперечки мирним шляхом» [4, с. 123] є окремим політичним утворенням, яке здатне забезпечувати безпеку своїх учасників. Сучасна теорія спільнот безпеки сформувалася під впливом робіт Е. Адлера та М. Барнетта [5], які приділили основну увагу плюралістичним безпековим спільнотам як таким, що здатні забезпечувати регіональну безпеку, не обмежуючи суверенітету держав, які продовжують залишатися головними акторами міжнародних відносин. Вони дають більш широке, у порівнянні з К. Дойчем, визначення плюралістичної спільноти безпеки (більш адаптоване до сучасних умов їх функціонування чи формування), стверджуючи, що «держави-члени цієї спільноти повинні бути носіями спільних базових цінностей, вироблених громадськими та політичними інститутами; держави повинні бути готові та здатні швидко й адекватно реагувати на зміни у взаєминах, що досягається за рахунок лояльності один до одного і наявності почуття спільності; крім цього, держави повинні бути інтегровані між собою до того ступеня, щоб вони не бачили іншого варіанту розвитку взаємовідносин, крім мирного». При чому найкращим проявом спільних цінностей є демократія та лібералізм [5, с. 7].

Конструктивістська школа міжнародних відносин наголошує на тому, що безпекові спільноти, як і політичні спільноти як такі, визначаються трьома характеристиками, що є для них системоутворюючими. По-перше, члени спільноти повинні поділяти ідентичність, цінності та надавати спільне значення основним сферам життєдіяльності об'єднання. По-друге, в рамках спільноти повинні розвиватися та підтримуватися багатосторонні та прямі відносини між її учасниками. По-третє, у членів спільноти повинен бути довгостроковий інтерес, а часом з елементами альтруїзму, у підтримці відносин між собою та функціонуванні спільноти як такої [5, с. 31]. Разом з тим, ми наголошуємо на важливості саме першого фактору, оскільки він є вихідним для двох інших – і розвиток відносин, і характер інтересів учасників буде залежати від наявних спільних цінностей та ідентичності членів спільноти.

Відповідно до цієї концепції, успішність формування спільноти безпеки в рамках ОБСЄ на просторі від Ванкувера до Владивостока залежить від того, чи поділяють усі 57 держав-учасниць єдину європейську ідентичність (яка б об'єднувала і євразійську і євроатлантичну – тобто, постає питання, чи існує така ідентичність як окреме явище), цінності та принципи, чи поглиблюють свої взаємовідносини та чи бажають розвивати їх на взаємовигідній основі.

Під ідентичністю конструктивісти розуміють, у першу чергу, колективне значення, яке надається їй учасниками, яка прив'язується до матеріального світу, допомагаючи становленню практик безпекової спільноти на більш пізньому етапі її формування [6, с. 324.]. У внутрішньому ж вимірі в безпековій спільноті це виражається тим, що К. Дойч називав «відчуттям спільноти» – практикою вживання між акторами особливих традицій та звичаїв політичної поведінки, а також у наявності спільних інститутів хоча б у певній частини соціальних груп та політичних одиниць [4, с. 130] (наприклад, демократичних інститутів, що відповідають традиційному розподілу влади на три гілки, забезпечують свободу волевиявлення населення, повноцінної реалізації їхніх прав у державі тощо). Ці спільні звичаї, у свою чергу, створюються внаслідок процесів соціального ознайомлення з вихідними умовами існування акторів-учасників та повільної зміни поведінки акторів аж до моменту аналізу спільноти – при чому як у політичній, так і економічній, соціальній та психологічній сферах.

За 40 років існування ОБСЄ (з моменту підписання у 1975 р. Гельсінського заключного акту державами-учасницями Ради з безпеки та співробітництва в Європі) державами-учасницями напрацьовано значний обсяг документів та взято на себе цілий комплекс зо-

бов'язань у різних вимірах безпеки – від військово-політичного до гуманітарного (адже всеохоплюючий підхід ОБСЄ до розуміння безпеки включає в себе увесь спектр питань, пов'язаних з безпекою – традиційні – військово-політичні, – економіко-довкільні, гуманітарні – правозахисні – та між вимірні питання на кшталт боротьби з тероризмом, наркотрафіком, організованою злочинністю тощо). Це забезпечило вдалий досвід співробітництва держав між собою як на багатосторонньому, так і двосторонньому рівнях, та повинно було б стати запорукою дієвості принципів мирного співробітництва на євразійському та євроатлантичному просторі, незважаючи на блокову приналежність акторів чи їхні союзницькі зобов'язання в інших регіонах. Разом з тим, російська агресія проти України, анексія Кримського півострова, триваюча підтримка Російської Федерації терористичних угруповань на сході України ставлять під сумнів готовність одного з найбільших чинників ОБСЄ добросовісно виконувати взяті на себе зобов'язання та гарантувати забезпечення безпеки у всій зоні відповідальності Організації.

Криза 2014-2015 рр. в та довкола України привернула увагу до ОБСЄ з огляду на те, що саме ця Організація виявилася єдиним форматом, у рамках якого Україні вдалося знайти більш-менш дієві багатосторонні механізми для здійснення впливу на Російську Федерацію. Зокрема, перевагою використання саме цього майданчика є те, що він запропонував залучення Російської Федерації до переговорного процесу на однакових умовах з українською стороною, не надаючи ніяких переваг більш потужній державі (що є неможливим у тій же самій ООН, де РФ є постійним членом Ради Безпеки з правом вето), водночас, залишаючи обом сторонам простір для маневру та можливості досягнення загальноприйнятого рішення.

Серед інструментів, прямо чи опосередковано задіяних Україною в рамках наявних ОБСЄ зобов'язань, найбільш значущими є:

- інспекції озброєного військового персоналу згідно Віденського документу 2011 р. про заходи зі зміцнення довіри та безпеки [7] – при цьому, механізм направлення такої місії був задіяний в ОБСЄ вперше з моменту ухвалення найпершого Віденського документу про заходи зі зміцнення довіри та безпеки у 1990 р. Так, розділ 3 Віденського документу (у чинній редакції 2011 р.) передбачає можливість добровільного запрошення експертів з метою розвіювання будь-яких сумнівів щодо наявності в країні незвичайної військової діяльності [8, с. 14], що й було зроблено делегацією України в ОБСЄ для виявлення незвичайної військової присутності в Україні, в першу чергу, «зелених чоловічків» у Криму у березні 2014 р. та на півдні Луганської/півночі Донецької областей у квітні-травні 2014 р. перед проведенням незаконних «референдумів» у регіонах;
- направлення Місії з оцінки ситуації в сфері прав людини в Україні;
- заснування додаткових польових присутностей ОБСЄ – Спеціальної моніторингової місії (СММ) в Україні та Місії спостерігачів ОБСЄ на контрольно-пропускних пунктах «Донецьк» та «Гуково» у Ростовській області РФ;
- сприяння діалогу національної єдності в Україні (реалізація відповідного проекту Секретаріату ОБСЄ та Координатора проектів ОБСЄ в Україні, а також залучення В.Ішінгера в якості Спеціального представника Діючого голови ОБСЄ до національних круглих столів в Україні [9]);
- призначення і подальше надання «добрих послуг» Спеціальними представниками Діючого голови ОБСЄ (або ж безпосередньо Діючим головуванням), у тому числі в рамках Тристоронньої контактної групи;
- направлення Бюро з демократичних інститутів і прав людини (БДІПЛ) ОБСЄ місії зі спостереження за виборами (президентськими – у травні, парламентськими – у жовтні 2014 р. та висловлена готовність направити місію за спостереження за місцевими вибо-

рами в Донецькій та Луганській областях після узгодження модальностей їх проведення згідно з Мінськими домовленостями 12 лютого 2015 р. [10]).

При цьому саме додаткові польові операції ОБСЄ – Спеціальна моніторингова місія (СММ) та Місія спостерігачів ОБСЄ на контрольно-пропускних пунктах «Донецьк» та «Гуково» у Ростовській області РФ є тими механізмами, на які усіма державами-учасницями покладається надія у врегулюванні кризової ситуації. Ці дві місії є додатковими польовими операціями ОБСЄ, заснованими у 2014 році у контексті вирішення ситуації, що склалася в та довкола України, відкриття яких не було попередньо заплановано в рамках діяльності Організації, і які фінансуються за рахунок добровільних внесків держав-учасниць.

Так, 21 березня 2014 р. Постійна Рада ОБСЄ ухвалила рішення про розгортання в Україні Спеціальної моніторингової місії ОБСЄ в Україні [11]. Згідно чинного мандату СММ діє в Україні до 31 березня 2016 р. СММ налічує 500 спостерігачів, 350 з яких розміщені у двох східних областях України, де ведуться бойові дії, а решта 150 – працюють в інших 9 містах і областях України (Київ, Харків, Дніпропетровськ, Одеса, Миколаїв, Херсон, Львів, Івано-Франківськ, Чернівці). Крім того, передбачена можливість збільшення кількості спостерігачів Місії до 1000 осіб.

У рамках виконання положень Берлінської декларації «нормандської четвірки» від 2 липня 2014 р., 24 липня 2014 р. Постійна Рада ОБСЄ прийняла рішення щодо розгортання Місії спостерігачів ОБСЄ на контрольно-пропускних пунктах «Донецьк» та «Гуково» у Ростовській області РФ. Згідно з рішенням, для спостереження за ситуацією на кордоні було направлено Місію у складі 16 міжнародних спостерігачів на згадані контрольно-пропускні пункти строком на 3 місяці. Починаючи з липня 2014 р., мандат цієї польової присутності ОБСЄ продовжувався на різні терміни строком від 1 до 3 місяців¹. У доповідях спостерігачів регулярно висвітлюються факти перетину кордону невідомими озброєними особами у формі військового зразка, вивезення вантажівок з українським вугіллям на територію Росії, перетину кордону т. зв. російськими «гуманітарними конвоями». Разом з тим, з огляду на обмеженість спостереження виключно контрольно-пропускним пунктом (300-400 м), Місія не наділена повноваженнями включення будь-якої додаткової інформації до своїх звітів (навіть щодо того, що спостерігається за межами КПП чи по дорозі з Каменець-Шахтинського, у якому розміщений міжнародний персонал не під час перебування на КПП).

Представник Швейцарського (у 2014 р.) та Сербського (у 2015 р.) головувань в ОБСЄ посол Г. Тальявіні бере участь у діяльності Тристоронньої контактної групи (Україна-РФ-ОБСЄ), створеної у липні 2014 р., у тому числі, на виконання положень згаданої вище Берлінської декларації, з врегулювання ситуації на сході України. Саме в рамках такого напівформального механізму, який дозволив залучити до переговорного процесу представників невизнаних «республік» сходу України, і було досягнуто Мінських домовленостей у вересні 2014 р. [12, 13] та лютому 2015 р. [14] про припинення вогню та відведення важкої техніки, верифікацію та моніторинг яких здійснює СММ ОБСЄ.

Процес «Гельсінкі+40», який розпочався в ОБСЄ ще у 2012 р. у рамках підготовки до відзначення 40-ї річниці підписання Гельсінського заключного акту у 2015 р. та засну-

¹ Зокрема, у жовтні та листопаді 2014 р. держави-учасниці ухвалювали рішення про продовження мандату цієї Місії терміном лише на один місяць з тим, щоб використати всі можливі формати для продовження здійснення тиску на російську сторону для розширення мандату польової присутності на інші контрольно-пропускні пункти, які не контролюються українською владою та знаходяться на території, що де-факто контролюється проросійськими сепаратистами. Діючий на момент написання статті мандат спливає 30 червня 2015 р.

вання Панелі видатних осіб в рамках ОБСЄ [15], які повинні запропонувати на розгляд держав-учасниць перспективи майбутнього розвитку Організації, можуть зіграти ключову роль у визначенні подальшої долі, успішності та доцільності існування ОБСЄ на європейському континенті. У разі досягнення успіхів у перепідтвердженні важливості та релевантності основних принципів і зобов'язань держав, взятих на себе за 40 років досвіду співробітництва в надзвичайно кризових умовах – від біполярного протистояння до війн і конфліктів на континенті – у Белграді в грудні 2015 р., незважаючи на розпал українського питання, ОБСЄ зарекомендує себе як політичне об'єднання, спроможне долати виклики сьогодення і забезпечувати безпеку своїх учасників – навіть тих, що не є водночас учасниками якихось систем колективної безпеки та оборони, як Україна. Якщо ж необхідність досягнення консенсусу в Організації себе не виправдає і стане на заваді прийняттю певних політичних рішень, побудова в рамках існуючої найбільшої регіональної міжнародної організації, згідно з главою VIII Статуту ООН, безпекової спільноти стане автоматично неможливою, адже говорити про відновлення довіри – основного фактору формування та існування спільноти безпеки – держав-учасниць між собою у разі невирішення українського питання мирним шляхом буде неможливо.

З іншого боку, у такому випадку можливим варіантом вирішення ситуації може стати реалізація української ініціативи розгортання в Україні операції ООН та/або ЄС з підтримання миру. Так, у розвиток відповідного рішення РНБОУ від 18 лютого 2015 р. [16] 17 березня ц.р. Верховною Радою України було прийнято Постанову «Про схвалення звернення від імені України до Ради Безпеки Організації Об'єднаних Націй та Ради Європейського Союзу стосовно розгортання на території України міжнародної операції з підтримання миру і безпеки».

У зверненні Президента України до Генерального секретаря ООН та Голови РБ міститься прохання розпочати відповідні процедури щодо розгортання на території України міжнародної операції ООН з підтримання миру і безпеки, конкретні умови якої будуть визначені під час консультацій Секретаріату ООН з українською стороною відповідно до встановлених процедур [17].

Згідно з баченням української сторони, мандат такої операції має полягати у сприянні ефективному виконанню Мінських домовленостей, насамперед, що стосується негайного і всеосяжного припинення вогню в окремих районах Донецької та Луганської областей, відведення всіх важких озброєнь, виведення всіх іноземних збройних формувань, військової техніки, а також найманців з території України, роззброєння всіх незаконних формувань, відновлення повного контролю над державним кордоном з боку України тощо.

Поряд з тим, прийнятною тимчасовою опцією в умовах можливості блокування в РБ ООН рішення щодо направлення відповідної місії країною-агресором, яка водночас є і державою-постійним членом РБ, може бути започаткування «Офісу ООН з підтримки» ОБСЄ в імплементації Мінських домовленостей, що обговорюється українською стороною з ООН у ході останніх двосторонніх контактів [18]. Поява такого офісу теоретично могла б сприяти наданню відповідної експертної та матеріально-технічної допомоги з боку ООН СММ ОБСЄ. З іншого боку, існує загроза того, що такий крок розглядатиметься Секретаріатом ООН та іншими партнерами як заміна/відповідь на вищезгадану ініціативу щодо розгортання в Україні окремої миротворчої операції, яка була б відмінною від виключно цивільної СММ.

Висновки. Загалом, наведені вище приклади діяльності ОБСЄ свідчать про можливість залучення Організації до практичних моментів вирішення конфліктів (що, фактично, і є одним з основних завдань її діяльності). Разом з тим, враховуючи консенсусний характер прийняття рішень, необхідність політичної волі усіх учасників є визначальним

фактором для забезпечення їхньої подальшої дієвості. Питання наявності політичної волі у головних акторів Організації – тим більше тих, які порушують взяті на себе раніше зобов'язання, – і свідчать про подальшу життєздатність ОБСЄ як інституту забезпечення загальноєвропейської безпеки.

Можливість відновлення довіри між учасниками спільноти, перепідтвердження актуальності принципів мирного співробітництва держав в Європі та відданості демократичним цінностям, проголошеним ще 40 років тому Гельсінським декалогом, готовність держав виконувати взяті на себе політичні зобов'язання, що не обов'язково повинні носити юридичний характер (бо рішення ОБСЄ носять виключно політичний характер, оскільки, окрім відсутності закріпленого чіткого юридичного статусу Організації, не передбачено і жодної відповідальності сторін за невиконання рішень чи зобов'язань), у теперішніх кризових умовах, що склалися на європейському просторі внаслідок агресії Російської Федерації проти України, є індикаторами доцільності та запорукою успішного формування в рамках ОБСЄ – найбільшої регіональної безпекової організації у світі – спільноти безпеки як політичного інструменту, що здатен забезпечити регіональну безпеку як цілісне системне явище. У цьому зв'язку криза в та довкола України 2014-2015 рр. є доволі показовою для перевірки міцності загальноєвропейської системи безпеки, що складалася у постбіполярному світі.

Список використаної літератури

1. Astana Commemorative Declaration: Towards a Security Community [Електронний ресурс]. – Astana, 2010. – Режим доступу: <https://www.osce.org/cio/74985?download=true>.
2. Agreement on Adaptation of the Treaty on Conventional Armed Forces in Europe [Електронний ресурс]. – Istanbul, 1999. – Режим доступу: <http://www.osce.org/library/14108?download=true>.
3. Головування України в ОБСЄ у 2013 р.: підведення підсумків та окреслення перспектив [Електронний ресурс]. – Київ, 2013 р. – 14 с. – Режим доступу: <http://library.fes.de/pdf-files/bueros/ukraine/10425.pdf>.
4. Deutsch K. Political Community and the North Atlantic Area: International Organization in the Light of Historical Experience // K.Deutsch, S.Burrell, R. Kann, Jr. Lee / The European Union: Readings on the Theory and Practice of European Integration. – Boulder: Lynne Rienner Publishers, 2003. – P. 121-143.
5. Security Communities // Ed. by E. Adler and M. Barnettю – Cambridge: Cambridge University Press, 1998. – 484 p.
6. Adler E. Taking Identity and Our Critics Seriously / E.Adler, M.Barnett // Cooperation and Conflict: Nordic Journal of International Studies. – Vol. 35, No3, September 2000. – P. 321-329.
7. OSCE to send military and civilian personnel to Ukraine [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.osce.org/sg/116093>.
8. Vienna Document 2011 on Confidence- and Security-Building Measures [Електронний ресурс]. – Vienna, 2011. – 64 p. – Режим доступу: <http://www.osce.org/fsc/86597?download=true>.
9. OSCE Chairperson-in-Office commends Ukraine for successful launching of Roundtables on National Unity [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.osce.org/cio/118576>.
10. OSCE/ODIHR Director Link says Office is ready to observe local elections in eastern Ukraine [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.osce.org/odihr/elections/ukraine/140321>.

11. OSCE PC Decision № 1117 «Deployment of an OSCE Special Monitoring Mission to Ukraine» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.osce.org/pc/116747?download=true>.
12. Протокол по итогам консультаций Трехсторонней контактной группы относительно совместных шагов, направленных на имплементацию Мирного плана Президента Украины П. Порошенко и инициатив Президента России В. Путина [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.osce.org/ru/home/123258?download=true>.
13. Меморандум об исполнении положений Протокола по итогам консультаций Трехсторонней контактной группы относительно совместных шагов, направленных на имплементацию Мирного плана Президента Украины П.Порошенко и инициатив Президента России В. Путина [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.osce.org/ru/home/123807?download=true>.
14. Комплекс мер по выполнению Минских соглашений [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.osce.org/ru/cio/140221?download=true>.
15. Mandate of the Panel of Eminent Persons on European Security as a Common Project [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.osce.org/cio/133991>.
16. Указ Президента України № 139/2015 Про рішення Ради національної безпеки і оборони України від 18 лютого 2015 року «Про додаткові заходи щодо зміцнення національної безпеки України» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.rnbo.gov.ua/documents/389.html>.
17. Постанова Верховної Ради України №253-VIII від 17 березня 2015 року «Про схвалення звернення від імені України до Ради Безпеки Організації Об'єднаних Націй та Ради Європейського Союзу стосовно розгортання на території України міжнародної операції з підтримання миру і безпеки» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/253-19>.
18. Президент провів телефонну розмову з Генеральним Секретарем ООН [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://president.gov.ua/news/32839.html>.

OSCE'S CAPABILITY TO ENSURE REGIONAL SECURITY AFTER THE RUSSIAN AGGRESSION IN UKRAINE

Spyrydonova K. O.

Postgraduate student of the International Relations and Foreign Policy Chair of the Institute of International Relations of Taras Shevchenko National University of Kyiv.

Scientific Supervisor: Doctor of Historical Sciences, Professor Volodymyr. A. Manzhola.

Abstract. *After the illegal annexation of Crimea and further launching of the Russian aggression against Ukraine at the Donbas, the OSCE was the only international organization that actively engaged in practical moments of the resolution of the crisis in and around Ukraine. This way the OSCE is trying to restore its credibility as an organization that is capable to ensure the security of its members at the regional level. At the same time, this activity is aimed at implementing an ambitious task given to the OSCE at its anniversary 2010 summit in Astana – building a unique, free and democratic security community stretching from Vancouver to Vladivostok.*

Constructivist scholars emphasize that common identity, shared values and meanings are the key tiers for security community-building process. In this regard, the crisis in and around Ukraine serves an indicator of the existence of such identity and shared values among the 57 participating states, and at the same time – as the factor to determine the adequacy and effectiveness of the Organization in ensuring the European security.

The Ukrainian side used a wide range of OSCE mechanisms and tools to resolve the situation that appeared in result of the Russian aggression, among which the most important was the deployment of two additional field presences, which are tasked with fulfillment of the Minsk agreements. The effectiveness of the Organization's engagement to practical moments of this conflict resolution can become a key to future sustainability of the OSCE as an institution that ensures the European security. The unresolved crisis in and around Ukraine would indicate the impossibility of further security community building on the area of the Organization's responsibility.

Key words: *OSCE, security community, identity, Russian aggression against Ukraine, crisis in and around Ukraine, Crimea, Donbas, Minsk agreements.*

Referances

1. Astana Commemorative Declaration: Towards a Security Community [Electronic resource]. – Astana, 2010. – Rezhym dostupu: <https://www.osce.org/cio/74985?download=true>.
2. Agreement on Adaptation of the Treaty on Conventional Armed Forces in Europe [Electronic resource]. – Istanbul, 1999. – Rezhym dostupu: <http://www.osce.org/library/14108?download=true>.
3. Holovuvannya Ukrayiny v OBSE u 2013 r.: pidvedennya pidsumkiv ta okreslennya perspektiv [Electronic resource]. – Kyiv, 2013. – 14 p. – Rezhym dostupu: <http://library.fes.de/pdf-files/bueros/ukraine/10425.pdf>.
4. Deutsch K. Political Community and the North Atlantic Area: International Organization in the Light of Historical Experience // K.Deutsch, S.Burrell, R. Kann, Jr. Lee / The European Union: Readings on the Theory and Practice of European Integration. – Boulder: Lynne Rienner Publishers, 2003. – P. 121-143.
5. Security Communities // Ed. by E. Adler and M. Barnett – Cambridge: Cambridge University Press, 1998. – 484 p.
6. Adler E. Taking Identity and Our Critics Seriously / E.Adler, M.Barnett // Cooperation and Conflict: Nordic Journal of International Studies. – Vol. 35, No3, September 2000. – P. 321-329.
7. OSCE to send military and civilian personnel to Ukraine [Electronic resource]. – Rezhym dostupu: <http://www.osce.org/sg/116093>.
8. Vienna Document 2011 on Confidence- and Security-Building Measures [Electronic resource]. – Vienna, 2011. – 64 p. – Rezhym dostupu: <http://www.osce.org/fsc/86597?download=true>.
9. OSCE Chairperson-in-Office commends Ukraine for successful launching of Roundtables on National Unity [Electronic resource]. – Rezhym dostupu: <http://www.osce.org/cio/118576>.
10. OSCE/ODIHR Director Link says Office is ready to observe local elections in eastern Ukraine [Electronic resource]. – Rezhym dostupu: <http://www.osce.org/odihr/elections/ukraine/140321>.
11. OSCE PC Decision №1117 «Deployment of an OSCE Special Monitoring Mission to Ukraine» [Electronic resource]. – Rezhym dostupu: <http://www.osce.org/pc/116747?download=true>.
12. Protokol po itogam konsultatsyy Trehstoronney kontaktnoy gruppy odnositelno sovmestnyh shagov, napravlenykh na implementatsyyu Mirnogo plana Prezidenta Ukrainy P.Poroshenko s initsyativ Prezidenta Rossii V. Putina [Electronic resource]. – Rezhym dostupu: <http://www.osce.org/ru/home/123258?download=true>.
13. Memrandum ob ispolnenii polozheniy Protokola po itogam konsultatsyy Trehstoronney kontaktnoy gruppy odnositelno sovmestnyh shagov, napravlenykh na implementatsyyu Mirnogo plana Prezidenta Ukrainy P. Poroshenko s initsyativ Prezidenta Rossii V. Putina [Electronic resource]. – Rezhym dostupu: <http://www.osce.org/ru/home/123807?download=true>.
14. Kompleks mer po vypolneniyu Minskih soglasheniy [Electronic resource]. – Rezhym dostupu: <http://www.osce.org/ru/cio/140221?download=true>.
15. Mandate of the Panel of Eminent Persons on European Security as a Common Project [Electronic resource]. – Rezhym dostupu: <http://www.osce.org/cio/133991>.
16. Ukaz Presyidenta Ukrayiny № 139/2015 Pro rishennya Rady natsionalnoyi bezpeky i oborony Ukrayiny vid 18 lyutoho 2015 roku «Pro dodatkovi zakhody shchodo zmitsnennya natsionalnoyi bezpeky Ukrayiny» [Electronic resource]. – Rezhym dostupu: <http://www.rnbo.gov.ua/documents/389.html>.
17. Postanova Verkhovnoyi Rady Ukrayiny №253-VIII vid 17 bereznia 2015 roku «Pro shvalennya zvernennya vid imeni Ukrayiny do Rady Bezpeky Organizatsiyi Obyednanykh Natsiy ta Rady Yevropeyskoho Soyuzu stosovno rozgortannya na terytoriyi Ukrayiny mizhnarodnoyi operatsiyi z pidtrymannya myru i bezpeky» [Electronic resource]. – Rezhym dostupu: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/253-19>.
18. Presydent proviv telefonnu rozmovu z Heneralnym Secretarem OON [Electronic resource]. – Rezhym dostupu: <http://president.gov.ua/news/32839.html>.

ВОЗМОЖНОСТЬ ОБЕСПЕЧЕНИЯ ОБСЕ РЕГИОНАЛЬНОЙ БЕЗОПАСНОСТИ ПОСЛЕ РОССИЙСКОЙ АГРЕССИИ В УКРАИНЕ

Спиридонова К. О.

Аспирант кафедры международных отношений и внешней политики Института международных отношений Киевского национального университета имени Тараса Шевченко.

Научный руководитель доктор исторических наук, проф. В. А. Манжола.

Аннотация. *В условиях незаконной аннексии Крыма и дальнейшего развертывания российской агрессии против Украины на Донбассе только ОБСЕ оказалась единственной международной организацией, которая активно взялась за попытки практического урегулирования кризиса в и вокруг Украины. Таким образом ОБСЕ пытается восстановить доверие к себе как к дееспособной организации, которая в состоянии обеспечить безопасность своих участников на региональном уровне и реализовать амбициозное задание, поставленное ей на юбилейном саммите в Астане в 2010 г. – построения единого, свободного и демократического сообщества безопасности на пространстве от Ванкувера до Владивостока.*

Конструктивистская школа международных отношений отмечает, что для сообществ безопасности ключевыми системообразующими характеристиками выступают общая идентичность, ценности и предоставление единого значения основным сферам жизнедеятельности объединения. В этой связи кризис в и вокруг Украины и выступает показателем наличия такой идентичности и общих ценностей у 57 государств-участников, и одновременно – фактором определения целесообразности и эффективности деятельности Организации в обеспечении общеевропейской безопасности.

Украинской стороной был привлечен широкий комплекс механизмов и инструментов для урегулирования ситуации, сложившейся в результате российской агрессии, среди которых важнейшим стало учреждение двух дополнительных полевых миссий ОБСЕ, которые, в том числе, реализовывают положения Минских договоренностей. Эффективность такого привлечения Организации к практическим моментам решения конфликтов может стать залогом дальнейшей жизнеспособности ОБСЕ как института обеспечения общеевропейской безопасности. Неразрешение кризиса в и вокруг Украины мирным путем будет свидетельствовать о невозможности дальнейшего формирования провозглашенного сообщества безопасности на пространстве ответственности Организации.

Ключевые слова: *ОБСЕ, сообщество безопасности, идентичность, российская агрессия против Украины, кризис в и вокруг Украины, Крым, Донбасс, Минские договоренности.*